

Anmeldelse: KAMPEN OM DANMARKS NATUR

Bog anmeldelse: Søren Olsen *Kampen om Danmarks natur*, 328 sider, Gads forlag, pris 399,95 kr. (vejledende)

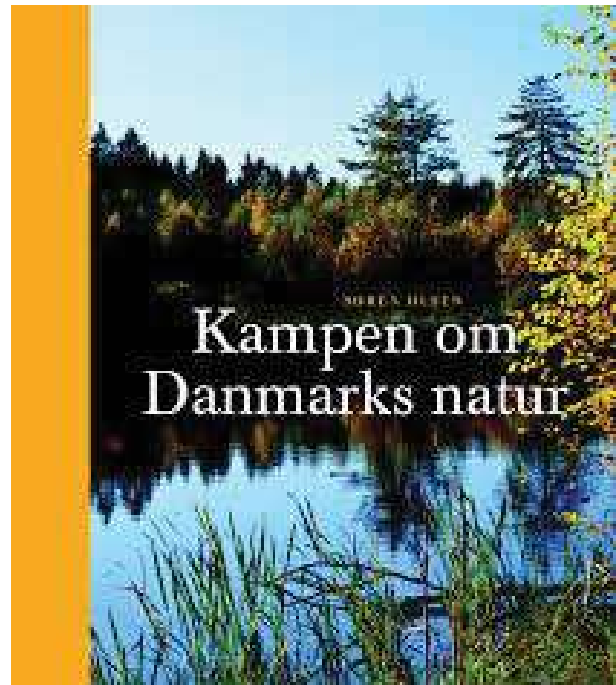
Den danske journalist Søren Olsen har udført et omfattende naturhistorisk arkivarbejde, der afdækker dansk naturfredning fra fredskovsforordningen i 1805 til genoprettelsen af Filsø, påbegyndt i 2012. Det er der kommet den interessante og flotte bog *Kampen om Danmarks natur* ud af. Bogen, der er inddelt i fire dele, er velskrevet, med små portrætter af indflydelsesrige personer side om side med faktabokse, skønne reproduktioner af malerier og flotte fotografier. Den første del udgør indledningen og handler om mangfoldigheden af natursyn, landskab og naturtyper i Danmark, og de forskellige kulturelle spor som mennesket har præget den danske natur med. Den anden del bærer overskriften embedsmænd og naturromantikere, og handler om naturfredningens begyndelse med fredskovsforordningen af 1805. Efter stavnsbåndets ophævelse i 1788, og bøndernes mulighed for at eje jorden, blev en massiv skovhugst en realitet. Resultatet blev at kun 2-4 % af skovene var tilbage, og der var brug for en fredning og opdyrkning af skovene. Tyveriet af guldhornene i 1802, og Oehlenschlägers berømte digt som udtryk for en national forankret naturromantik, førte desuden til at man fra kongelig side i 1807 forsøgte at sikre oldtidsminder, rokkesten og vandreblokke.

Den tredje del hedder foreninger og naturhistorikere, og er den næst længste del med fem underafsnit, der beskriver tiden op til efter anden verdenskrig. Her stifter vi bekendtskab med jagtforeningernes interesse i opdræt af nyttevildt og kamp imod rovvildt; naturvidenskabens melding sig på banen med forsøg på fredninger og etablering af fristeder for truede dyr, herunder rovvildtet; kampen i naturfredningsforeningerne for at få vedtaget en fredningslov i Danmark i 1917 og 1937; og tilbageskridtet med landvindingsloven i 1940, der på baggrund af frygt for omfattende arbejdsløshed i kølvandet på besættelsen, tillader afvanding af alt der kan afvandes, ensretning af vandløb, opdyrkning af den sidste hede, for at dyrke korn.

Den fjerde og længste del, med syv under-

afsnit, hedder græs-rødder, fagfolk og naturfonde. Denne del dækker de forskellige interesser i forholdet mellem disse og fører historien up to date, med de fremtidsvisioner for Danmarks natur der p.t. gør sig gældende. Her beskrives naturstyrelsens etablering og forsøgene på at skabe en naturgenopretning der modvirker følgerne af landvindingsloven fra 1940; naturfredningsforeningens udvikling og arbejde for både den berømte og berygtede vandmiljøplan fra 1986 og naturbeskyttelsesloven i 1992 (hvor beskyttelsen af de vilde dyr og planter blev markant forbedret). Desuden berøres jagtlovenes og -organisationernes udvikling frem imod det nuværende forsøg på at skabe markvildt-slav i regi af jægerforbundet, hvor lokale grupper bestående af landmænd og jægere forsøger at udarbejde forvaltningsplaner for markvildtet i større områder på tværs af de enkelte landboejendomme. Naturfondenes opkøb af store områder for at sikre naturbevarelse som et vigtigt, men ikke ukritisk accepteret, supplement til det offentlige investering i naturfredning, beskrives også. Bogen ender med flere dystre bud på fremtidens visioner for naturen i Danmark, der alle har det til fælles, at de ser radikale ændringer i vores livsførelse (mindre forbrug, et fokus på modvækst, og omstilling til økologi) som en nødvendighed, hvis naturen, biodiversiteten og dermed os mennesker skal eksistere for fremtiden.

Kampen i titlen på bogen sigter imod det sisyfos arbejde, det har været at etablere naturfredning i Danmark. Det er beskrevet som en lang kamp mellem folk, der vil have en uhindret ret til at udnytte naturen, og så folk der vil frede og beskytte den. Vi ser her den skelnen der blev nævnt i lederen,

mellem tilskrivningen af nytteværdi og intrinsisk værdi til naturen. Samtidig er der flere eksempler på, at denne distinktion ikke er så tydelig som man skulle tro. Fredskovsordningen i 1805 var for eksempel båret af et nationaløkonomisk anliggende. Man havde strategisk brug for træet på længere sigt som tømmer til krigsflåden, og samtidig som brænde til byernes befolkninger, hvor der var akut mangel. Samtidig lå der i fredningen af oldtidsminderne en naturromantisk beskæftigelse med fortiden, som det f.eks. kommer til udtryk i dele af Grundtvigs digt, *Gunderslev Skov*, skrevet på baggrund af en udflugt til stendysen i Gunderslevholm Skov: Og hellig Andagt opfylder mit Bryst; Jeg iler, jeg iler med vingede Fjed; For Asernes Alter at kaste mig ned; Og prise de hensovne Guder.

Hvad gør, at man på dette tidspunkt i natursynet både kunne tænke nyttigt og naturromantisk på samme tid? Et clue er nok, at man på dette tidspunkt, i det overordnede perspektiv på verden, ikke forstod værdier og faktuelle sammenhænge som radikalt adskilte. Ikke på samme måde som nu, hvor vores faktuelle viden er vokset og værdierne er blevet flere, men netop i den romantiske forståelse der udgik i kølvandet på den tyske idealisme, som herhjemme var repræsenteret af bl.a. Ørsted, der jo snak-

kede om ånden i naturen: at vi på forskellige vis gennem videnskab og kunst kan nå til en forståelse af naturen, var samtidig et udtryk for en grundlæggende fornuftig enhed eller samstemmighed mellem naturen og ånden.

Søren Olsens bog bugner med historiske eksempler på, hvordan kompleksiteten mel-

lem natur og værdi på én gang har udviklet sig men også gentager gamle problemstillinger, og bør interessere alle der har med natur at gøre. En enkelt kritik skal her afslutte denne anmeldelse. Hvor bogen ikke mangler beskrivelser af hverken det naturvidenskabelige område, de offentlige institutioner eller de private interesseorganisationer, så mangler der dog en beskrivelse af

humanistiske fags beskæftigelse med natur og naturvidenskab og den påvirkning af naturfredningen der udgik herfra, i perioden.

Af Bo Allesøe. Christensen

Anmeldelse: BLOMSTER LIV

Boganmeldelse: Blomsterliv af Jens H. Petersen. Gyldendal. 204 sider. Pris 249,95 kr. (vejledende).

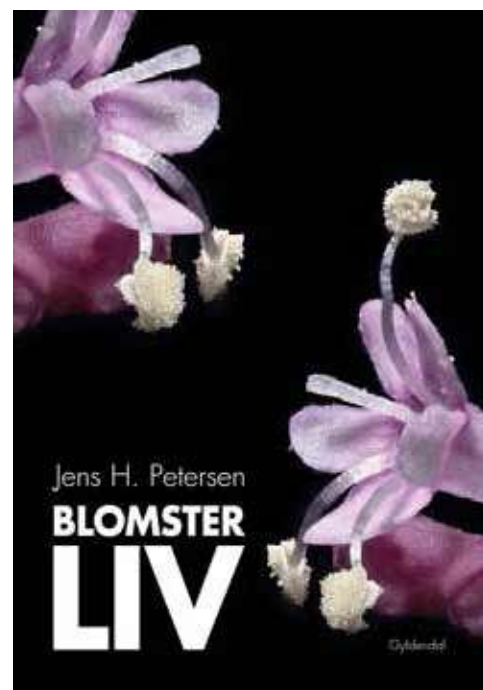
Forfatter og fotograf Jens H. Petersen skriver i indledningen, at de 72 almindelige planter præsenteret i bogen er udvalgt blandt mere end 2000 hjemmehørende og forvildede arter i den danske natur. Og hvilken præsentation. For det drejer sig om fascinerende billeder af meget høj kvalitet, der går tæt på de udvalgte arters ædlere dele nemlig deres kønsorganer i form af mange nærbilleder af støvblade og frugtknuder. På nogle billeder er Jens endog gået meget tæt på som billedet af åbne spalteåbninger på undersiden af et pæreblad i 500 ganges forstørrelse.

Bogen indledes med korte afsnit om blomstens funktion, opbygning og variation i opbygning, seksuel formering, pollen, bestøvningsbiologi, dvs. både vind- og insektbestøvning og befrugtning. De indledende afsnit er rigt og pædagogisk understøttet med illustrative billeder af de i brødteksten omtalte organer. Så følger 70 dobbeltsidige artsopslag (for jeg kan kun tælle 70 arter i artsoversigten på side 3) med normalt et totalbillede af arten, et nærbillede af blomsten og et helsides nærbillede som regel af enten støvblade eller frugtblade. Endelig er der en kort 12 linjers beskrivelse af den udvalgte art. De 70 arter er fordelt på 63 tokimbladede og 7 enkimbladede.

Jens får adskillige elementer frem, som

man som læser ikke tænker over i det daglige, og får samtidig afsløret detaljer, som også er nye for anmelderen. Billedet i 20 x forstørrelse af Korn-Valmuens støvknapper viser, at pollen er grønt, mens det er blågrønne hos Pyrenæisk Storkenæb, som billedet i 150 x forstørrelse viser, og orange hos Hejrenæb og Rød Tvetand. Det overrasker selvfølgelig mindre, at grifler og støvfang er røde hos Blodrød Storkenæb og Rød Arve. Blandt mine favoritter er nærbilledet af de to knejsende grifler med støvfang hos Almindelig Hønsetarm. Det minder mig om et 32 cent frimærke fra USA, hvor to svanehalse er afbilledet på samme måde. Fascinerende er også 80 x nærbilledet af åbningen til det indre af blomsten af Ager-Stedmoderblomst.

Når der indledningen fremhæves, at der er tale om hjemmehørende og forvildede arter i den danske natur kan det undre, at Jens har valgt at medtage prydblanten Japansk Kirsebær fremfor den hjemmehørende Fugle-Kirsebær. På side 92-93 præsenteres Løgekarse. I teksten til 75 x nærbilledet af blomsten undrer Jens sig over antallet (6) støvblade i en 4-tals blomst. Det kan forklares ved bortfald af to støvblade i den ydre krans. Af teksten fremgår

endvidere, at blomsten er forsynet med en 'stor griffel i midten'. Men det meste af den grønne søjle i midten er frugten, dvs. den umodne skulpe, hvor omridset af den øverste del af skulpeklappen tydeligt kan ses på billedet. Griffen er det korte stykke mellem skulpeklap og det cirkulære støvfang på toppen.

Dette er imidlertid blot et par skønhedspletter i en ellers anbefalelsesværdig bog, som bl.a. studerende ved biologistudiet og andre med interesse for botanik vil have megen fornøjelse af. For detaljegraden og nærbillederne af blomsterne er så instruktive, at det letter forståelsen af de udvalgte blomsters opbygning.

Af Peter Wind